

конференцій, де молодші школярі мають можливість презентувати результати своїх досліджень, отримувати зворотний зв'язок від експертів та надихатися ідеями однолітків. Актуальним залишається питання створення спеціальних навчально-методичних комплексів, які б включали не лише теоретичний матеріал, але й детальні інструкції щодо проведення експериментів, шаблони для документування результатів, ідеї для проектів та рекомендації щодо їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Використання STEM-освіти на уроках з метою розвитку дослідницьких здібностей в початковій ланці. На урок : вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/vistup-vikoristannya-stem-osviti-na-urokah-z-metoyu-rozvitku-doslidnickih-zdibnostey-v-pochatkoviy-lanci-381888.html> (дата звернення: 30.11.2024).
2. Дудченко Ю. В. STEM технології в початковій школі НУШ. Всеосвіта : вебсайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/stem-tehnologii-v-pochatkovij-skoli-nus-505998.html> (дата звернення: 07.03.2023).
3. Івасюк Г. І. Впровадження STEM-технологій в освітній процес закладу. Let-lyceum2 : вебсайт. URL: <https://let-lyceum2.e-schools.info/pages/vprovadzhennja-stem-tehnologj-v-osvtnj-protses-zakladu> (дата звернення: 07.03.2023).
4. Урок ЯДС з використанням технологій STEM освіти. На урок : вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/urok-yads-z-vikoristannyam-tehnologiy-stem-osviti-294515.html> (дата звернення: 30.11.2024).
5. Швець О. В. Технології STEM-освіти в процесі вивчення природничої галузі в НУШ : робоча програма для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Кременець : КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2020. 21 с. URL: https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/rob_progs/PO/vyb_po/teh_STEM.pdf (дата звернення: 30.11.2024).

Ольга Главацька,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри освітології і педагогіки,

Західноукраїнський національний університет

ЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЄВО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є одним із найважливіших завдань дошкільної лінгводидактики, концептуальні засади якої висвітлені у законах «Про освіту» [3], «Про дошкільну освіту» [2], пріоритетними напрямками яких є навчання дітей рідної мови, розвиток культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Особливе місце в системі засобів розвитку мовлення дошкільників належить грі. Її вплив на виховний процес дітей було розкрито в роботах П. Блонського, Л. Виготського, Я.-А. Коменського, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Сучасні вчені (Г. Григоренко, Р. Жуковська, В. Захарченко, Т. Маркова, О. Сорокіна, Г. Швайко, К. Щербакова та ін.) зазначають, що у процесі гри діти

мають можливість діяти, визначені дії зумовлюють їх мовленнєву активність і спрямовують розвиток гри.

Реалії сьогодення актуалізують проблему мовленнєво-ігрової діяльності у розвитку мовлення дітей дошкільного віку і спонукають до висвітлення її значення і пошуку педагогічно доцільних шляхів практичної реалізації, що є метою нашого наукового пошуку.

Мовленнєво-ігрова діяльність розглядається науковцями як двокомпонентне утворення, в основі якого лежить розвиток дитячого мовлення засобами гри. Мовленнєво-ігрова діяльність – це діяльність, що вимагає використання набутих раніше знань, мовленнєвих та ігрових умінь і навичок у нових зв'язках і обставинах. У цій діяльності діти, на основі набутих уявлень про предмети, уточнюють і поглиблюють свої знання. Основою для мовленнєво-ігрової діяльності є сформовані уявлення про побудову ігрового сюжету, різноманітні ігрові дії з предметами, засвоєні мовленнєві вміння і навички [1].

Заслугує на увагу той факт, що мовленнєво-ігрова діяльність, як форма навчання дітей, виконує пізнавальну і розважальну функції. Вихователь одночасно виступає вчителем і учасником гри. Він учить і грає, а дитина, граючись, навчається. Як самостійний вид діяльності, мовленнєво-ігрова діяльність – це процес, що ґрунтується на інтересі дитини до гри, її правил і дій. Для забезпечення цього процесу вихователь повинен подбати про ускладнення ігор, тобто їх варіативність. Відтак, керівництво вихователем іграми дітей носить опосередкований характер. При цьому зберігається пізнавальна функція мовленнєво-ігрової діяльності, адже у ній діти закріплюють і систематизують знання. У кінцевому результаті мовленнєво-ігрова діяльність спрямована на розвиток і вдосконалення мовлення дітей.

Варто вказати, що у сучасній науковій літературі зустрічається така класифікація дитячих ігор:

- творчі: сюжетно-рольові, режисерські, ігри на теми літературних творів, будівельно-конструкторські. Педагогічна цінність творчої гри полягає в тому, що в її процесі, окрім взаємин, обумовлених змістом, ролями, правилами між дітьми виникають реальні стосунки. Оскільки їм доводиться домовлятися про гру, розподіляти ролі, контролювати виконання правил тощо;

- за встановленими правилами: сюжетні, з предметами, рухливі, дидактичні. Будь-які ігрові дії дітей супроводжуються мовленням, яке необхідне для того, щоб організувати спільну гру, пояснити її суть, разом дібрати атрибути, розпочати й завершити її.

- народні (обрядові, забави, дидактичні, рухливі) розкривають дітям красу, образність і багатство рідної мови; сприяють формуванню виразності й зв'язності мовлення, створенню позитивного і емоційного настрою в дітей, розвитку мовленнєвої активності й образного мовлення, здатності вести діалог і добирати необхідні слова для гри [6; 7].

У мовленнєво-ігровій діяльності науковці виокремлюють такі важливі її аспекти, як: психологічний (суб'єктивне відображення фактів відповідно до ігрових завдань); лінгвістичний (лексико-семантичний, комунікативний);

естетичний (творчий процес використання мовних одиниць, що сприяє естетичному сприйняттю ігрової діяльності); лінгводидактичний (здатність дитини використовувати в ігрових ситуаціях зв'язні висловлювання) [4; 6].

Наголосимо на тому, що якісними характеристиками мовленнєво-ігрової діяльності є:

- доступність – точний відбір мовленнєвих засобів для адекватного відображення думок з урахуванням ігрових завдань. Знання предмета дає можливість «перевести» змістовий аспект у мовленнєво-ігрову діяльність;
- довільність – високий рівень мовленнєвої активності й здатності до самоорганізації, відсутність мовленнєвих штампів. Дитина з високим рівнем довільності мовленнєво-ігрової діяльності почуває себе впевнено і без попередньої підготовки може організувати ігрову ситуацію, реалізувати ігровий задум;
- варіативність – здатність реалізувати одне і те саме завдання за допомогою різноманітних ігор на основі словесного матеріалу;
- виразність – уміння викликати за допомогою мовленнєвого матеріалу у свідомості дітей наочні образи (використання метафор, порівнянь). Образна виразність, заміна узагальнених фраз на конкретні суттєво підвищує вплив мовленнєвої інформації на дитину;
- емоційність – здатність впливати на емоції і почуття учасників мовленнєво-ігрової діяльності;
- логічність – послідовність розгортання аргументації, дотримання основного завдання, мети діяльності;
- доречність – відповідність змістових і стилістичних особливостей мовленнєвого висловлювання ситуації взаємодії [5].

Як компонент мовленнєво-ігрової діяльності гра в поєднанні з навчанням і мовою є засобом всебічного розвитку дитини. У зв'язку з цим мовлення та гра виконують ряд функцій, зокрема:

- освітня – важливий процес набуття знань, який активізує розумові здібності дитини, її уяву, пам'ять, увагу; підтримує розумову активність; формує адекватне ставлення дітей до явищ суспільного життя, природи, предметів довкілля;
- виховна, полягає у формуванні моральних уявлень про бережливе ставлення до навколишнього і норми поведінки, позитивні і негативні риси особистості; сприяє формуванню моральних почуттів, благородних прагнень, навичок колективного життя, створенню між дітьми відносин, які ґрунтуються на дружбі, справедливості та відповідальності;
- естетична, реалізується шляхом використання в іграх текстів віршів, пісень, примовок, лічилок, мирилок, загадок. Діти відчують красу, виразність і образність українського мовлення, запам'ятовують тексти ігор, що сприяє збагаченню їх мовлення;
- історична – це національний скарб, що єднає минулі покоління з сучасністю в єдине ціле;
- розважальна, реалізується у створенні позитивного настрою, сприятливої атмосфери. Вона урізноманітнює конкретний вид діяльності,

зумовлює певні почуття, емоційні переживання, впливає на поведінку дітей. Гра є своєрідним «регулятором» поведінки і спонукає дітей до активної діяльності.

- експресивна – вираження у грі за допомогою мови і рухів внутрішнього світу дитини, емоційна насиченість і забарвленість мовлення індивідуально кожного гравця;

- культураносна – розвиток культури започатковується з розвитку мовлення людини, яке реалізується в різних видах дитячих ігор;

- контактновстановлювальна – гравець готує свого співрозмовника до сприйняття інформації для подальшої гри;

- мовленнєвого спрямування. Саме в ігровій діяльності яскраво виявляється образність і виразність дитячого мовлення, в якому поєднуються мовні й немовні засоби виразності. Мовленнєво-ігрові дії виступають також засобом творчого мовленнєвого самовираження [7].

Таким чином, розвитку мовлення дошкільників сприяють такі види ігор, як: творчі, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані, дидактичні, сюжетні. У грі діти активізують, розвивають свої мовленнєві можливості, а завдяки різноманітним виражальним мовним засобам їхня гра стає змістовнішою, яскравішою. Якщо спочатку дошкільники послуговуються словом на позначення дій (з метою їх осмислення), то пізніше словом замінюють дію, висловлюючи свої думки і почуття. Особливо велика роль належить слову в режисерських іграх, оскільки дитина в них організовує гру як режисер, регулюючи стосунки дійових осіб. Носіями ролей у таких іграх є іграшки (ляльки, тварини), інші предмети, від імені яких дитина діє, говорить. Це вимагає від неї вміння регулювати свою поведінку, обмірковувати дії і слова, стримувати свої рухи. Мовленнєво-ігрова діяльність виконує ряд функцій, які виступають в єдності й взаємозв'язку.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. №3. С. 3–8. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/2021/05/11/Dv_2021-03-Gavrysh.pdf

2. Закон України «Про дошкільну освіту». Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

3. Закон України «Про освіту». Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.03.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top>

4. Полєвікова О.Б., Швець Т.А. Інтегровані заняття із пріоритетом мовленнєвої діяльності. Молодший дошкільний вік. II півріччя. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 127 с.

5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільня» / О. І. Білан. Вид.2-ге, зі зм. і доп. Тернопіль: Мандрівець, 2022. 216 с.

6. Токарева Л. Д. Гра як засіб формування соціальної компетентності старшого дошкільника. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2021. № 1(43). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737558/1/Tokarieva%20L.D.%2C.pdf>

7. Трофаїла Н. Д. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2023. № 10(16). С.771–778. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/6817/6856>

Антоніна Дем'янюк,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дошкільна освіта є фундаментом, на якому будується не лише навчання, а й майбутній життєвий шлях дитини. Саме в цей період формуються основи особистості, що впливають на її подальший успіх і адаптивність у суспільстві. В умовах сучасних викликів, які постають перед Україною, особливого значення набуває належна організація та управління дошкільними закладами [4]. Правові аспекти є ключовими у забезпеченні ефективності цієї сфери, вони створюють основу для функціонування дошкільних установ, визначають їхні права, обов'язки, а також механізми управління та організацію освітнього процесу. У сучасних умовах реформування освітньої системи, ефективність нормативно-правового забезпечення закладів дошкільної освіти є необхідним для адаптації до нових реалій та викликів, таких як інклюзивна освіта, зміцнення кадрового потенціалу та створення безпечного освітнього середовища для дітей. Таким чином, розгляд правових аспектів організації та управління закладами дошкільної освіти в Україні є надзвичайно актуальним в контексті забезпечення стабільності, розвитку і відповідності цієї сфери сучасним суспільним потребам та міжнародним стандартам.

Освітній процес, умови життєдіяльності дітей та професійна діяльність педагогів у закладах дошкільної освіти регламентуються низкою ключових законодавчих та нормативно-правових актів. До основних із них належать: Конституція України; Конвенція про права дитини; Закон України «Про освіту»; Закон України «Про дошкільну освіту»; Закон України «Про охорону дитинства»; Базовий компонент дошкільної освіти; Положення про заклад дошкільної освіти; Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів та ін.

Особливої уваги заслуговує новий Закон України «Про дошкільну освіту», ухвалений Верховною Радою України 6 червня 2024 року та підписаний Президентом України 5 липня 2024 року [3]. Цей нормативно-правовий документ створено з урахуванням світового досвіду та євроінтеграційних підходів. Він спрямований на покращення умов праці педагогічних працівників системи дошкільної освіти; розширення можливостей партнерства з батьками вихованців; створення сприятливих умов для розвитку якісної та доступної дошкільної освіти в Україні. Введення Закону в дію заплановано на 7 липня 2025 року. До цього часу діяльність закладів дошкільної освіти регулюватиметься чинною редакцією Закону України «Про дошкільну освіту» від 2001 року (із внесеними змінами) [2]. Прийняття нового Закону є важливим